

**Matos: Why do we Toivel Keilim that were bought from a non-jew?
Why do we eat Milchigs (dairy) on Shvuos?**

The revolution of the Rebbe on these subjects

By: Rabbi Levi Y. Garelik

Also:

1. What is the reason for the Mitzva of "Tvilas Keilim" (discussed in Parshas Matos)?
2. Do you need to toivel brand new utensils that were bought from a non-Jew, if they were **never** used? Why?
3. Did the Yidden observe the laws of separation of milk and meat prior to the giving of the Torah?
4. How did they do Shchita in the desert?
5. What is the difference between Hag'olas Keilim and Tvilas Keilim?
6. What is the dispute between the Noda BiYehuda, the Chasam Sofer and the Alter Rebbe regarding the utensils sold to the Goy before Pesach?
7. When was pig permitted?
8. And what did the Rebbe say about his grandfather, the author of the Shaar Hakolel and Kav Noki?
9. Who was Reb Noson Adler?

Based on Likutei Sichos Vol. 18 pages 363=370 and others

מיוסד על לקוטי שיחות חלק י"ח ע' 363-370 ועוד

המקורות:

1. **מטות לא, כא:** ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה (מלחמת מדין) זאת חוקת התורה אשר צוה ה' את משה. **פסוק כב.** אך את הזהב ואת הכסף, את הנחושת את הברזל iron את הבדיל חת ואת העופרת lead. **פסוק כג.** כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר (הלכות הגעלה), אך במי נדה [מקוה –

רש"י [יתחטא cleansed/purified (הלכות טבילת כלים), וכל אשר לא יבא באש, תעבירו במים.

שואל הרמב"ן שאלה עצומה?

2. **רמב"ן על הפסוק:** והזהיר אותם עתה בהגעלת כלי מדין מאיסורי הגויים, ולא אמר להם זה מתחילה בכלי סיחון ועוג שלקחו גם שללם? כמו שאמר (דברים ב, לה) רק הבהמה בזזנו looted/robbed לנו, ושלל spoil/booty הערים אשר לכדנו?? והטעם, כי סיחון ועוג מלכי האמורי הם וארצם מנחלת ישראל היא, והותר להם כל שללם אפילו האיסורים, דכתיב (ואתחנן ו, י) והי' כי יביאך ה' אל הארץ... ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאת (... ואכלת ושבעת), ואמרו רבותינו (חולין יז, א) קדלי דחזירי אישתרי להו. אבל מדין לא הי' משלהם ולא לקחו את ארצם רק לנקום נקמתם הרגו אותם ולקחו שללם, ולכך נהג האיסור בכליהם...

מה זאת אומרת "הותר להם האיסורים"? בכדי להבין את זה, נעיין במקור בגמרא.

3. **חולין יז, א:** דתניא, "כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשום שמו שם, וזבחת מבקרך ומצאנך", רבי עקיבא אומר לא בא הכתוב אלא לאסור להן בשר נחירה (stabbing), שבתחילה (במדבר) הותר להן בשר נחירה, ומשנכנסו לארץ נאסר להן בשר נחירה.... בעי רב ירמי' אברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהן לארץ מהו? אימת, אילימא בשבע שכבשו – השתא דבר טמא אשתרי להו דכתיב ובתים מלאים כל טוב.. ואכלת ושבעת, ואמר ר' ירמי' בר אבא אמר רב, כתלי (קדלי) דחזירי אישתרי להו, בשר נחירה מיבעי?

ישנה אריכות גדולה במפרשים בסוגיא זו, ברמב"ם וכו'.

ועכשיו מובנים דברי הרמב"ן.

* * *

אבל כאן נשאלת שאלה עצומה שהרבה שואלים (החת"ס וכו')::

4. רמב"ן הוצאת הרב שעוועל כאן על הפסוק: .. ובשו"ת שואל ומשיב (מהדורא תניינא ח"ד סי"ח) הקשה על הרמב"ן, דעדיין קשה, להפוסקים דסבירא לי' דטבילת כלים מן התורה משום שיצאו מרשות עכו"ם לקדושת ישראל, ומפרשים דהך במי נידה יתחטא הוא דין תורה לכלים חדשים – ואם כן, למה לא ציוותה התורה לסיחון ועוג גם את זאת? והלא ניהו דקדלי דחזירי הותרו, אבל מכל מקום הכלים יבואו לקדושת ישראל? ... וצ"ע.

איפה כתוב הענין של "יבואו לקדושת ישראל"?

5. ירושלמי עבודה זרה בסופה: רבי ירמי' אמר צריך להטביל [הכלים] לפי שיצאו מטומאת הנכרי ונכנסו לקדושת ישראל.

וא"כ נשאלת שאלה על הרמב"ן למה הוא לא מקשה גם על ענין הטבילה ושואל רק על הגעלה?

* * *

ועל זה מוסיף הרבי עוד שני שאלות בענין זה של טבילת כלים. ובסופו של דבר יצא לנו חידוש נפלא שעל פי זה יתורץ גם השאלה על הרמב"ן.

* * *

החלק השייך לשבועות:

ידועה השאלה למה אוכלים מאכלי חלב בשבועות?

6. טעמי המנהגים עיני חג השבועות סימן תרכג (מהספר גאולת ישראל): [למה אוכלים מאכלי חלב בחג השבועות?] לפי שעד מתן תורה הותר להם בשר נחירה ובהמה טמאה, ועכשיו אחר נתינת

התורה נצטוו על השחיטה [ולכן אינם ברי זביחה] ועל מאכלות
אסורות, **ונאסרו כל הכלים**, ולא היו יכולים להגעיל הכלים
בשבת ויום טוב, כי לכולי עלמא בשבת ניתנה תורה (שבת פו,
ב), ולא הי' להם מה לאכול, הוכרחו לאכול מאכלי חלב, ועל כן
אנו נוהגים גם כן לאכול מאכלי חלב בחג השבועות, זכר למתן
תורה.

לכאן נשאלת פה שאלה עצומה:

איך אכלו מאכלי חלב ותבשילי חלב? למה לא היו צריכים **להגעיל** הכלים של חלב שהרי הם אסורים מבשר טמאה
או מבשר וחלב? [ואין לומר שאכלו רק חמאה]

זה אינה קושיא, כי יכולים לתרץ:

7. **תולדות כו, ד-ה:** והרבתי את זרעך ככוכבי השמים ונתתי לזרעך
את כל הארצות האל, והתברכות בזרעך כל גויי הארץ. עקב
אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרת מצוותי חוקותי
ותורותי.
8. **רש"י:** וישמור משמרת: גזרות להרחקה על אזהרות שבתורה
כגון שניות לעריות ושבות לשבת. מצוותי: דברים שאילו לא
נכתבו ראויין הם להצטוות כגון גזל ושפיכות דמים. חוקותי:
דברים שיצר הרע ואומות העולם משיבין עליהם כגון אכילת חזיר
ולבישת שעטנז שאין טעם בדבר אלא גזירת המלך וחוקותיו על
עבדיו. ותורותי: להביא תורה שבעל פה הלכה למשה מסיני.
9. **תולדות כז, ג:** ויהי כי זקן יצחק... ויקרא את עשיו בנו הגדול...
ועתה שא נא כליך equipment תליך וקשתך וצא השדה... רש"י:
שא נא: לשון השחזה sharpen ... חדד סכינך ושחוט יפה שלא
תאכילני נבלה.

רואים מכאן שהאבות קיימו את כל התורה כולה וגם אכלו רק שחוטה.

ועד"ז:

10. **שמות ג, ב:** בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על
ההר הזה.

דהיינו שהיו להם כלים מיוחדים לבשר ולחלב ושהם שמרו על הכל.

אבל נשאלת השאלה: אפילו אם הכלים שלהם של חלב לא נתערבו בבשר, אבל הרי הם
צריכים להטביל הכלים? כי:

11. **ירושלמי עבודה זרה בסופה:** רבי ירמי' אמר צריך להטביל
[הכלים] לפי שיצאו מטומאת הנכרי ונכנסו לקדושת ישראל.

והרי במתן תורה הי' ענין הגירות:

12. **כריתות ט, א:** רבי אומר: ככם כגר... מה אבותיכם לא
נכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דם, אף הם לא יכנסו
בברית אלא במילה וטבילה והרצאת דמים.

13. **רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יג הלכה א:** בשלושה
דברים נכנסו ישראל לברית במילה וטבילה וקרבתן. **הלכה ב.**
מילה היתה במצרים שנאמר וכל ערל לא יאכל בו... **הלכה ג.**
וטבילה היתה במדבר קודם מתן תורה שנאמר וקדשתם היום
ומחר וכבסו שמלותם. וקרבתן שנאמר וישלח את נערי בני ישראל
ויעלו עולות... **הלכה ד.** וכן לדורות, כשירצה העכו"ם להכנס
לברית ולהסתופף תחת כנפי השכינה, ויקבל עליו עול תורה,
צריך מילה וטבילה והרצאת קרבן...

ולכן נשאלת השאלה איך אכלו בלי להטביל הכלים שלהם?

ע"כ בנוגע לשבועות.

* * *

עד"ז ישנה שאלה השייכת ל"טבילת כלים" בנוגע לפסח:

ישנו דין הנקרא "מכירת חמץ"....

14. **נודע ביהודה בשאלות ותשובות שיבת ציון סי' יא:** (לאחרי

שמביא הלשון של השטר מכירה)...והנה פרטנו שאמר כל מה שבחדר אוכלין ומשקין, ולא כתבנו שימכור בסתם כל מה שבחדר, משום שלפעמים יש בחדר ההוא כלי מתכות או כלי זכוכית או כלי חרס מצופים באבר lead, ואם ימכור כל זה להא"י ויקנה מהא"י אחר פסח, **יהי זה צריך טבילה מחדש.**

15. **חתם סופר אורח חיים סי' קט:** ... אמנם, לשון נוסחא הנ"ל שהעתיק מעלתו "שמכר לו המטלטלים שיש לו בחדרים הידועים" לא הבנתי, וכי לא הזכיר בשטר שם חמץ כלל רק מטלטלים? ומכר לו גם הכלים שהחמץ בתוכם? וזה לא ייתכן כלל, דאם כן, **כל כלי מתכות צריכים טבילה אחר הפסח כשיחזור הישראל ויקנה מהגוי!** ומפני כן בנוסחא שטר מכירת חמץ, שלשון המפורסם בידי תלמידינו כתבנו ע"פ מורי ורבי הגאון ר' נתן אדלער זצ"ל שאינו מוכר אלא החמץ הנדבק בדפני הכלים אבל לא הכלים עצמם....

אבל אדה"ז אינו מסכים....

16. **שטר מכירת חמץ לאדמו"ר הזקן:** וכן **כלים** מחומצים שיש עליהם חמץ בעין.

ולא מוצאים שיטבלו הכלים אחרי פסח. ולכא' צריך להבין שיטת אדמו"ר הזקן: למה טאקע אינם צריכים טבילה?

להביא גם את הרא"ד לאוואט: ער איז טאקע געווען מיין זיידע אבער איך פארשטיי דאס ניט....

* * *

והביאור: ענינים מופלאים ברש"י על התורה (כמ"ש השל"ה):

17. **מטות לא, כא:** ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה... **פסוק כג.** כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש

וטהר, אך במי נדה [מקוה – רש"י] יתחטא, וכל אשר לא יבא באש, תעבירו במים.

18. **רש"י אך במי נדה יתחטא:** לפי פשוטו, חיטוי, disinfection, cleansing זה לטהרו purify מטומאת מת. אמר להן, צריכים הכלים גיעול purging לטהרם מן האיסור וחיטוי לטהרם מן הטומאה. ורבותינו דרשו מכאן, שאף להכשירן מן האיסור הטעין טבילה לכלי מתכות...

מובן מרש"י שהטבילה שייכת לענין ה"איסור" [להכשירן מן האיסור] ולכאול' קשה: מה ענין "איסור" לטבילה, הרי אפילו כלים **חדשים** צריכים להטביל? כמ"ש הרמב"ם:

19. **רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק יז הלכה ג:** הלוקח כלי תשמיש סעודה מן העכו"ם, מכלי מתכות וכלי זכוכית, דברים שלא נשתמש בהן כל עיקר, מטבילן במי מקוה ואח"כ יהיו מותרים לאכול בהם ולשתות.

ואפי' רש"י עצמו "מסכים" לזה:

20. **רש"י כאן:** וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים, **רש"י** – כל דבר שאין תשמישו ע"י האור, כגון כוסות וצלוחיות bottles שתשמישן בצונן **ולא בלעו איסור**, תעבירו במים, מטבילו ודיו..

נשאלת השאלה: על איזה איסור מדבר רש"י?

* * *

והביאור: במילה אחת – כרגיל: הבה נעיין בדברי רש"י.

21. **רש"י כאן:** אמר להן, צריכים הכלים גיעול purging **לטהרם** מן האיסור וחיטוי לטהרם מן הטומאה. ורבותינו דרשו מכאן, שאף **להכשירן** מן האיסור הטעין טבילה.

רש"י רוצה להסביר החילוק בין הגעלה ל-טבילה.

מהו החילוק?

22. **לקו"ש כאן:** דער גדר פון "טהרה" purifying איז שיין נאר ביי א זאך וואס האט אין זיך טומאה אדער איסור, און דעריבער ווערט הגעלה - וואס נעמט ארויס די מציאות האיסור וואס איז בלוע אין דער כלי - אנגערופן "לטהרם מן האיסור"; "להכשירן" איז ווי לשון הכנה (ע"ד "הכשר מצוה"); די כלי ווערט מוכן ומוכשר צו קענען זיך באנוצן מיט איר; ד.ה. דער אויפטו פון טבילה איז ניט צו ארויסנעמען די מציאות האיסור פון דער כלי - דאס האט זיך שוין אפגעטאן דורך הגעלה, אדער ס'איז לכתחילה ניט געווען קיין איסור - נאר צו מאכן די כלי מוכשר פאר א השתמשות (פון א אידן) וואס איז מושלל פון איסור, denounce, categorically removed, negated, פון אפשרות ועלוליות האיסור: ווען די כלי איז אין רשות פון נכרי, אפילו ווען ער האט לפועל זיך דערמיט ניט משתמש געווען מיט א דבר איסור, איז אבער דא די אפשריות אז ער זאל אזוי טאן; און דעריבער, ווען די כלי גייט אריבער אין דעם רשות פון א אידן, צו א השתמשות וואס אין איר איז ניטא אפילו די "אפשריות" פון באנוצן זיך מיט א דבר איסור, דארף די כלי האבן טבילה "להכשירן מו האיסור".

ולכן, גם כלים חדשים צריכים טבילה. כי הי' להם ה"אפשריות" לאיסור.

זזהו מה שאומר הירושלמי (source 11) צריך להטביל [הכלים] לפי שיצאו מטומאת הנכרי ונכנסו לקדושת ישראל.

ראי' לדבר זה ("אפשריות") מעניננו:

23. **מטות לא, יז:** ועתה הרגו כל זכר בטף, וכל אשה יודעת איש למשכב זכר הרוגו. רש"י – וכל אשה יודעת איש – ראוי' להבעל, אף על פי שלא נבעלה.

24. **ריטב"א לע"ז עה, ב:** כלי סעודה כו' פי' ומשום דסופן להשתמש באיסור... הצריכה הכתוב טבילה אף בחדשים וכו'".

עפ"ז יובנו השלשה שאלות ששאלנו לעיל:

1. שאלת הרמב"ן – כי היות ואין איסור אין צורך בהגעלה ובמילא אין צורך בטבילה.
2. מכירת חמץ – הכלים מעולם לא באו לרשות הגוי הם נמצאים **בפועל** בביתו של היהודי. אם הם ברשות הגוי אז אולי יצטרכו גם הגעלה ולא רק טבילה....
3. מאכלי חלב שבועות – היהודים היו זהירים באיסורים ובשר בחלב, ואין אפשרות של איסור, ולכן אין צורך בטבילה.